

КИЇВСЬКІЙ НЕКРОПІЛЬ П. ЩЕКАВИЦЯ

(Могили магістратських діячів)

Федір Сенгалевич

Зветься вона усяко: Щекавика, Щекавиця, Скавика, Скавиця, Шковиця. У літопису: Щъковица („а Щек седяще на горѣ, идѣже нынѣ зоветься Щъковица“). З найдавніших часів відома частина в Києві. За літописних часів ця назва охоплювала собою низку гір аж до сьогочасного Обсерваторського взгір'я включно, як це довели досліди П. Лебединцева. Але тепер назву цю надають тільки одній горі, що починається над Житнім торгом прикрим укосом на півдні, спускається згористим снадом над Подолом до Кирилівської вулиці із сходу, зривається ще прикришім укосом на північ до Лук'янівки над Юрковицею і на заході відокремлена од північної частини Подолу Олеговою вулицею.

Є відомості, що Щекавиця до XV ст. була за фортецю і на ній розгорталися деякі історичні події¹⁾.

Офіційно на Щекавиці цвинтар починається з магістратського наказу 1772 року, коли під час поширення чуми, що тривала од 1770 року у Києві, як і по цілій кол. Рос. імперії, цвинтар коло церкви різдва над пристанями, парофіяльний для більшої частини Подолу, був цілком залюднений. З того ж таки 1772 року почато будувати церкву всіх святих на Щекавиці. Закінчено року 1782.

До цвинтарної брами підходять і під'їздять Олевогою вулицею од південного кінця Вознесенського спуску. Цвинтар займає власне рівну площа щось $4\frac{1}{2}$ десятини. У кутку площи південно-східньому—церква всіх святих, почасти перебудована на початку XIX ст. Од церкви на північ і на схід площа ступенево підноситься. Могили починаються навколо церкви.

¹⁾ Див. Н. П. Петровъ, „Историко-топографические очерки древняго Киева“ К. 1897, К. В. Шероцкій—„Кievъ“. Путеводитель, 1917. Н Закревский—„Описаниі Києва“, Москва. 1868, т. II.

Їх можна поділити на 1) Могили магістратських діячів, 2) Могили представників наукової думки, 3) Могили урядовців, 4) Могили міщан—ремісників та інші.

Будь-яка категорія могил не відокремлена виразно, і різні кляси небіжчиків перемішено, але коло церкви містяться могили поважніших людей і надгробки на цих могилах краї. На тій частині цвинтаря, що ліворуч од церкви поступінно підноситься й далі прикро спадає на південий схід до Кирилівської вулиці й на північ до Юрковиці, могили людей менш значних і надгробки над їхніми могилами й біdnіші й мало показні. Багатий надгробок—тут така рідка річ, як надгробок убогий коло церкви.

Цим разом ми описимо могили магістратські. Коло церкви так само усі найдавніші могили. Але й між найдавнішими могилами не видно жадної дати з заснування цвинтаря, тобто з 1772 року. Можна припустити, що церкву почato будувати на перших могилах і покрили нею усіх похованіх з початку існування цвинтаря. Найдавніші могили магістратські. Їх усіх сім. Найдавніша могила—і тут, на Щекавиці, як і, взагалі, на київських цвинтарях,—під правою стіною церкви недалеко од входу; плита червонуватого граніту з написом:

На семъ мѣстѣ погребенъ Киевскій мѣщанинъ

Бурмистръ Кузьма Стефановичъ Кулешъ. Родился 1699 года, представился 1774 года.

Камінь на плиті не оброблений, не вирівняний, з невипростаними краями. Напис зроблено слов'янськими літерами; літери врізані глибоко, зроблені чітко й гарно й напис ясний і виразний. Цифри дат арабські.

Друга магістратська могила зараз таки ліворуч коло входу до церкви, напис мовою російською:

Этотъ памятникъ покрываетъ прахъ Киевскаго войта коллежскаго ассесора Георгія Рыбальского, родившегося ноября третьяго дня 1745 года, скончавшагося генваря 25 дня 1815 года. Да упокойть Господъ его душу.

Георгій Рибальський, войт київський, був енергійний і дбавливий господар міста Києва: магістратські архіви свідчать про ту велику працю, яку він за свого війтування робив над міським упорядкуванням. Його заходами знов повернено Києву Магдебурзьке право за царювання Павла.

Під правим муrom церкви од могили Кулеша кроків 20 далі в напрямку до вітвя, проминувши 2—3 могили, похований вйт Киселевський, що за нього було скасовано Магдебурзьке право. Надгробок—чавунна плита з написом:

На этомъ мѣстѣ поконится прахъ Кіевскаго войта и Кавалера Григорія Ивановича Киселевскаго.
Родился 24 генваря 1772 года.
Скончался 8 генваря 1841 года.
Вѣчна ему память.

Магістратські кола були обурені з того, що скасовано Магдебурзьке право і в цьому обвинувачували самого Киселевського. Історики, в тім числі В. С. Іконніков, виправдують Киселевського, за ним не находять жадної провини і визнають за ним і старанність і енергію щодо упорядкування Києва. Так він провадив диліжансний поштовий зв'язок з Житомиром та іншими містами.

Киселевський був останній Київський війт.

Про нього залишилася гумористично-сатирична поема в віршах „Скасування Магдебурзького права“, що її написав хтось з магістратських урядовців.

Праворуч цієї могили кроків двадцять, четверта магістратська могила, плитасивого пісковатого каменю, з слов'янським написом:

На семъ мѣстѣ погребенъ Кіевскаго магістрата пивный шафарь Леонтий Кондратовичъ Вишневскій, поступившій въ дворянское достоинство. Умеръ 1802 года ноября 17 дня. Да будетъ ему вѣчна память.

Шоста магістратська могила теж з лівого боку од церкви, кроків сто. Чавунна плита з написом по-російському:

Кіївский Бургомистръ Илья Александровичъ Войтенко.
Родился 20 июля 1798 г.
Умеръ 19 июня 1870 г.

Тут похований і його син, Олександр Ількович, уже „городской голова“.

Остання сьома магістратська могила під лівою церковною стіною недалеко вівтаря, а напис над нею зроблено на мідяній дощі, що прибита вторі до церковної стіни:

Здѣсь погребенъ прахъ
Кіевскаго бургомистра
имениаго гражданина
Григорія Петровича Романовскаго.
Родился 1787 года сентября 7 дня,
а умеръ 1863 года генваря 26 дня.

Цим вичернуються магістратські могили на Щекавиці. По інших цвінтарах їх немає, крім Аскольдової Могили, де єще є ще дві магістратські могили. Під церковною стіною (східньою), там, де вівтаря вкопано в землю, розбита кам'яна плита червонуватого каменю, такого, як плита на Щекавиці над війтом Кулешем, вона так само, як і та мало обтесана й має первостайній вигляд. Напис, прекрасною

слов'янською мережкою, зроблений досить оригінально: краєм дальшим од церкви її рівнобіжним з титлами й з'єднанням літер написано:

. . . . Андреевич Помянетъ Хр. Боже бывшій
(кінець перенесено на правий поперечний край)
войтъ Киевский,

в кутку, коло церкви, можна прочитати:

В лет...

По середині плити монограма Ф.

А що частину плити відбито, то невідомо хто тут похованій, а так само дату похорону.

Але характерні глибоко видовбані літери напису й додержаний стиль і ортографія церковно-слов'янські дозволяють застосувати могилу цю на кінець XVIII віку.

Теж під муром церковним, тільки в іншому місці, на північ коло входу в підваль під церквою, могила з чавунною плитою і напис на ній:

Діти цехвайтера 9 класа
Івана Оксамита
1841 года.

Оце й усі по Київських цвинтарах могили, зв'язані з іменням діячів магістратських.